

Kruisbestuiving tussen lokale bouwtechniek en Nederlandse kennis

Nederlandse architecten in het buitenland

Nederlandse architecten doen het goed in het buitenland. Daalde de omzet van architectenbureaus binnen ons land het afgelopen jaar opnieuw een paar procent, in het buitenland groeide hun omzet met soms duizelingwekkende cijfers, tot 3.250 procent in Azië en Australië. Ook scholenbouwers worden buiten de grenzen met open armen ontvangen.

Soms daartoe uitgenodigd, bijvoorbeeld het Groningse architectenbureau Onix, en soms op eigen initiatief, zoals het in Vlaardingen gevestigde bureau GelukTreurniet Architecten, ontwerpen Nederlandse architecten over de gehele wereld. Bruggen, televisiestudio's, kantoorpanden, woningen, maar ook schoolgebouwen. In de Ethiopische hoofdstad Addis Ababa opende eind vorig jaar president Girma Wolde Giorgis de Hope University College, ontworpen door GelukTreurniet Architecten. Hans Treurniet, net terug van weer

een bezoek aan het land, vertelt: "In 2004 wilden wij, ter gelegenheid van het vijftig jaar bestaan van ons bureau, iets bijzonders doen. Omdat ik veel binding heb met Ethiopië, en mij zeer geïnspireerd weet door de inwoners en hun eeuwenoude cultuur en architectuur, besloten wij een bijdrage te leveren aan het onderwijs in dit land. Via de stichting Woord en Daad in Gorinchem kwamen wij in contact met de hulporganisatie Hope Enterprises, die in Ethiopië al tal van onderwijsvoorzieningen heeft gerealiseerd, maar nog niet een instelling op, voor

Nederlandse begrippen, hbo-niveau. Met zo'n instituut zou kunnen worden bijgedragen aan het streven (kansarme) jongeren een toekomst te bieden. Als ons eigen verjaardagscadeau boden wij aan een dergelijk gebouw te ontwerpen."

Traditionele vormen

"In de filosofie van Hope Enterprises," vervolgt Hans Treurniet, "gaat het niet alleen om kennisoverdracht, maar ook om het creëren van ethiek, van verantwoordelijkheid, van gemeenschapszin. Dat moet ook terugkomen in de vormgeving van de gebouwen. Dus kozen wij niet voor het neerzetten van een pompeus Westerse campus, maar juist voor een eigentijdse vormgeving van het traditioneel Ethiopische karakter. Met daarin aandacht voor traditionele Ethiopische vormen, landeigen materialen, ecologische bouwmethoden en natuurlijke energievormen." Hans Treurniet schetst het beeld

van een oog, de vorm waarin hij de campus heeft gegoten. “Ethiopische mensen hebben heel sprekende ogen, die blijven je altijd bij.” Rechthoekige panden vormen de wimpers, het ronde auditorium verbeeldt de pupil. De waarde van de Ethiopische cultuur komt terug in twee typerende bouwvormen. De kruisvormige plattegrond is afgeleid van de wereldberoemde rotskerk Beta Gyorgis in Lalibela. De plaatsing in een verdiept bassin suggereert dat het auditorium diep de grond in gaat, zoals dat ook het geval is met de rotskerk. En het kegelvormige dak refereert aan de eeuwenoude, uit traditionele materialen opgebouwde kerk Kidane Meret op een schiereiland in het Tanameer. Met het ontwerp van GelukTreurniet Architecten kon een locatie worden gevonden, en fondsen om de realisatie mogelijk te maken. Bij de bouw werd samengewerkt met het Ethiopische ABBA architects en de Chinese aannemer Jiangsu. Een Nederlandse projectmanager zorgde voor de coördinatie en bewaakte het bouwbudget. Voor het opstellen van het onderwijscurriculum werden de Christelijke Agrarische Hogeschool Dronten, de Christelijke Hogeschool Ede en onderwijsexperts uit Ethiopië zelf betrokken.

Noors hout

In het Noorse Stavanger, met in Europa de grootste, nog bestaande uit houten huizen gevormde binnenstad, bouwde het Groningse architectenbureau Onix, eerst 75 woningen en een kinderdagverblijf en legt nu, voorjaar 2012, de laatste hand aan een tweede Noors project, de Brueland Barnehaage school, ook in Stavanger. “Beide opdrachten komen voort uit het architectuurfestival Norwegian Wood, waarin innovatieve houtarchitectuur centraal

staat,” licht architect Alex van de Beld toe. ‘Wij werden allereerst gevraagd om vanwege onze expertise met, en liefde voor het bouwen in hout, aan dit festival mee te doen. Want, ondanks een eeuwenoude traditie, is daarover in Noorwegen veel kennis verloren gegaan. “In het Egenes Park hebben we een wooncomplex in combinatie met een kinderdagverblijf ontworpen waarin hout zeer dominant aanwezig is. Het vormt zowel de constructie als de afwerking, binnen en buiten. Het dak van het kinderdagverblijf heeft een dubbele functie en fungeert overdag als speelplek voor kinderen en ’s avonds als deel van de publieke ruimte. De architectuur van het project is weliswaar geïnspireerd op de traditionele Noorse houtarchitectuur, maar door ons op een eigentijdse wijze vormgegeven.”

In het tweede project, ook in Stavanger, speelde uiteindelijk het hout een minder belangrijke rol. “Hier was de opgave het hele schoolgebouw, voor de allerkleinste en de voor de zeg maar lagere schoolleeftijd, vorm te geven als een speellandschap. Meer dan het bouwen met hout, stond hier het experiment voorop hoe kinderen in een combinatie van binnen- en buitenruimte kunnen leren, spelen, theater maken etc. Het interieur is een vrijwel geheel open speelruimte geworden, waar de kinderen niet meer in vaste groepen en bijbehorende lokalen les krijgen. Binnen en buiten dienden met elkaar als in een vloeiende beweging te worden verbonden, met onder

meer het dak als onderdeel van de les- en speelruimte.” Alex van de Beld geeft aan blij te zijn met de roep in het buitenland om Nederlandse architectuurexpertise. “Maar zorgelijk is dat de ingestorte binnenlandse markt het amper mogelijk maakt de opgedane kennis en ervaring in het buitenland, zoals met het Scandinavische model, weer aan te wenden in ons eigen land.” ◀

BNA Onderzoek

BNA Onderzoek bundelt de studie- en onderzoeksactiviteiten van de Bond van Nederlandse Architecten. BNA Onderzoek is een platform voor verdieping en collegiale kennisuitwisseling van alle BNA-leden, waar verschillende expertises worden samengebracht en kruisbestuiving mogelijk wordt gemaakt. De redactieraad, verantwoordelijk voor de Schooldomeinrubriek Architectuur, wordt gevormd door Kees Willems, Marjolein Bosscher, Michaela Stegerwald, Michiel Snelder, Carla Roos, Theo van Oeffelt en Jutta Hinterleitner. Meer informatie: www.bna-onderzoek.nl.